Vergi Davasında Masumiyet Karinesi

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm	05.11.2025	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2021/44807	Anayasa 36, 38/4, 6216 s.K. 50, TCK 241

ÖZET

Resen mükellefiyet işlemine karşı açılan davada bölge idare mahkemesi, kesinleşmemiş ceza kararına atıfla tefecilik suçlarının sabit olduğunu yazdı. AYM, masumiyet karinesi ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine, yeniden yargılama yapılmasına karar verdi.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/vergi-davasinda-masumiyet-karinesi-tefecilik-aym-2021-44807/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/44807)

Karar Tarihi: 5/11/2025

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vergi tekniği ve inceleme raporları ile bu raporlara dayanılarak tesis edilen resen mükellefiyet işleminin iptali ve zararların tazmini talebiyle açılan davada masumiyet karinesi ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucu Hakkındaki Ceza Yargılaması Süreci

2. Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada başvurucu hakkında 5/11/2019 tarihli kararla yağma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından beraatine, tefecilik suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge Adliye

Mahkemesi 8. Ceza Dairesi 12/4/2022 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Başvurucunun eşi bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 26/3/2024 tarihli kararı ile başvurucu hakkındaki diğer tefecilik suçlarına ilişkin ceza dosyalarının getirtilmesi, eylemler arasında hukuki kesinti oluşup oluşmadığı, zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı ve mükerrer dava olup olmadığının saptanması gerekçeleriyle mahkeme kararını bozmuştur. Dosya ilk derece mahkemesine gönderilmiş olup yargılama devam etmektedir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

3. Başvurucu hakkında vergi tekniği ve inceleme raporları tanzim edilmiştir. Bu raporlarda başvurucunun tefecilik yaptığı, faiz karşılığı borç para verdiği ve faiz kazancı sağladığı tespitleri yapılmıştır. Bu nedenle başvurucu hakkında resen mükellefiyet tesis edilmiştir. Bunun sonucunda başvurucunun maaşından sosyal güvenlik destek prim kesintileri yapılmıştır. Başvurucu resen mükellefiyet tesis edilmesi işleminin iptali, yapılan kesintiler nedeniyle maddi ve manevi zararın tazmini, daha önce açtığı ve kazandığı davalar nedeniyle uğradığı zararın tazmini talepli davayı 18/2/2019 tarihinde açmıştır.

4. Manisa Vergi Mahkemesi (Mahkeme) 20/11/2019 tarihli kararıyla;

i. Mükellefiyet tesis işlemi yönünden davayı kabul etmiş ve işlemi iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde vergi tekniği ve inceleme raporlarında adı geçen kişilerle başvurucu arasındaki ilişkinin ticari ilişki olduğunun taraflarca kabul edildiği, başvurucunun faiz karşılığı borç verdiği ve çek kırmak suretiyle faiz geliri elde ettiği yönünde şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delillerin ortaya konulamadığı tespitlerini yapmıştır. Ayrıca başvurucunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu gerekçesiyle daha önceki döneme ilişkin cezalı tarhiyatlara karşı açtığı davaların da ilgili dönemlerde faiz geliri elde edildiğinin somut olarak tespit edilemediği gerekçesiyle kabulüne karar verildiğine işaret etmiştir.

ii. Maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucu tarafından açılan önceki davaların kabul edildiğini vurgulamış ve mükellefiyet nedeniyle başvurucunun maddi ve manevi açıdan uğradığı bir zarardan söz edilemeyeceği tespitini yapmıştır. Ayrıca talep edilen tazminatın başvurucu tarafından hangi hususlar dikkate alınarak belirlendiğinin açık ve net ortaya konulmadığı, başvurucu tarafından oluştuğu iddia edilen zararla davalı idare işlemleri arasında açık bir illiyet bağı bulunduğunun hukuken itibar edilebilir nitelikte belgelerle ispatlanamadığı değerlendirmelerinde bulunmuştur.

iii. Vergi tekniği ve inceleme raporlarının iptali talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, dava konusu edilen raporların kesin ve yürütülmesi gereken nitelikte işlemler olmadığı tespitini yapmıştır.

5. Başvurucu ve davalı idare, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi (Daire) 31/3/2021 tarihli kararıyla Mahkeme kararını kaldırmış ve her bir talep bakımından davanın ayrı ayrı reddine karar vermiştir. Mükellefiyet tesis işlemi yönünden verilen kararın gerekçesinde önceki davalarda verilen kabul kararlarının vergi tekniği ve

vergi inceleme raporları irdelenmeksizin verildiği, vergilerin tarh zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davaların kabul edildiği tespitini yapmıştır. Gerekçenin devamında Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davaya ve kararın gerekçesine atıf yapılmış ve başvurucunun bu dosyada tefecilik suçundan ceza aldığına işaret ederek hem bu karar hem de vergi raporları gereğince başvurucunun tefecilik faaliyetini sabit görerek davanın reddine kesin olmak üzere karar vermiştir. Başvurucu, kesin nitelikteki Daire kararına karşı 21/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 24/6/2021 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Daire 7/9/2021 tarihli kararıyla, kararın kesin olduğu gerekçesi ile temyiz başvurusunun reddine karar vermiştir. Başvurucu bu karara karşı da temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Dokuzuncu Dairesi 7/2/2022 tarihli kararı ile temyiz başvurusunun reddine ilişkin Daire kararını onamıştır.

6. Başvurucu, nihai hükmü 24/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/6/2021 tarihinde, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; Akhisar Ağır Ceza Mahkemesi dosyasının kesinleşmediğini, bu karara dayanılarak kurulan hükmün masumiyet karinesini ihlal ettiğini, vergi tekniği raporunun tek taraflı düzenlendiğini ve kendisine dahi tebliğ edilmeyen bu rapora dayanılarak karar verilmesinin silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ayrıca istinaf incelemesinin duruşmalı yapılmasının istenilmesine rağmen duruşmalı yapılmamasının adil yargılanma hakkının ihlali olduğunu ileri sürmüştür. Kendisine haksız davalar açıldığını, bu davaları kazandığını ancak bu süreçte başta avukat ücreti olmak üzere birçok masraf yaptığını, tazminat taleplerinin reddedilmesinin etkili başvuru hakkı ile hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, masumiyet karinesi yönünden değerlendirmelerde bulunulmuştur. Mahkemenin gerekçesinde Akhisar Ağır Ceza Mahkemesindeki yargılamaya atıf yapılmakla birlikte kullanılan ifadelerin ceza yargılaması anlamında suç isnat eden ya da başvurucunun suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir anlam içermediği değerlendirmesi yapılmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki şikâyetlerini yinelemiştir.

9. Başvuru, masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz ([2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

12. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır ([1. B.], B. No: 2013/2696, 9/9/2015, §§ 38, 39).

13. Somut olayda başvurucu, hakkında tesis edilen resen mükellefiyet işleminin iptali ve bundan dolayı meydana gelen zararların tazmini için dava açmıştır. Mahkeme, resen mükellefiyet işlemini iptal etmişse de Daire, kararı kaldırmış ve bu talep yönünden de davanın reddine karar vermiştir. Daire gerekçesinde henüz kesinleşmemiş olan ve yargılaması devam eden Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinin kararına atıf yapmış ve gerekçesinde "...davacının da aralarında bulunduğu sanıkların farklı tarihlerde mağdurlar ... üzerinden tefecilik suçlarını işlediklerinin sabit olduğu..." ve "...yönelik eylemini gerçekleştirdiğinin tüm dosya kapsamına istinaden sabit bulunması üzerine 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun "Tefecilik" başlıklı 241. maddesine istinaden cezalandırıldığı..." ifadelerine yer vermiştir. Başvurucu hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmamasına rağmen Daire gerekçesinde kullanılan ifadeler başvurucunun üzerine atılı suçları işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet vermiş, bu suretle başvurucunun masumiyetine gölge düşürmüştür.

14. Bu itibarla Daire kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler nedeniyle başvurucunun ceza yargılanmasına konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı anlaşıldığından Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, Dairenin vergi tekniği raporunun idarenin iç işleyişine ilişkin olduğu değerlendirmesini yaptığını ve bu nedenle iptal talebinin incelenmeksizin reddine karar verdiğini, buna rağmen bu rapora dayanarak tefecilik suçunu işlediği sonucuna varıldığı ve bu durumun da çelişkili olduğunu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini beyan etmiştir.

16. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının,

davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

19. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

20. Somut olayda Mahkeme gerekçesinde vergi tekniği ve inceleme raporlarında adı geçen kişilerle başvurucu arasındaki ilişkinin ticari ilişki olduğunun taraflarca kabul edildiği, başvurucunun faiz karşılığı borç verdiği ve çek kırmak suretiyle faiz geliri elde ettiği yönünde şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delillerin ortaya konulamadığı tespitleri yapılmıştır. Ayrıca başvurucunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu gerekçesiyle daha önceki döneme ilişkin cezalı tarhiyatlara karşı açtığı davalarda da ilgili dönemlerde faiz geliri elde edildiğinin somut olarak tespit edilemediği değerlendirmesi yapılmıştır.

21. Daire ise gerekçesinde başvurucu hakkında düzenlenen vergi tekniği ve vergi inceleme raporlarının irdelenmediği, başvurucunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunup bulunmadığı yönünde bir değerlendirme yapılmadığı hususlarına işaret etmiş ancak vergi tekniği ve vergi inceleme raporlarına ilişkin hangi hususlara dayanılarak anılan sonuca nasıl ulaştığına yönelik ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucu, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Masumiyet karinesi ve gerekçeli karar hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153.

maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesine (E.2020/1163, K.2021/510) iletilmek üzere Manisa Vergi Mahkemesine (E.2019/232, K.2019/1466) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.